

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลำดับที่ 168

พ่อแม่ลูกญี่ปุ่นชาติเดียว?

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นจากงานวิจัยของผู้เขียนที่ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น โดยนำมาเรียบเรียงและเพิ่มเติมเนื้อหาให้เหมาะสำหรับทั้งนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา นักเรียน และบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาความคิด ความเชื่อของคนญี่ปุ่นและอิทธิพลที่ได้รับจากจีน

จุดที่น่าสนใจคือสุภาษิตญี่ปุ่นบทหนึ่งที่ว่าความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูกมีเพียงชาตินี้ชาติเดียว หนังสือเล่มนี้นำเสนอที่มา เหตุผลที่ชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อเช่นนั้น แท้จริงแล้วเป็นเช่นนั้นหรือไม่ และการแสดงความกตัญญูของลูกต่อพ่อแม่ ตลอดจนผลตอบแทนของการแสดงความกตัญญู ที่ปรากฏในวรรณคดี โดยเน้นวรรณคดีประเภทบทละครโนซึ่งเป็นบทขับร้องของละครโน ศิลปะการแสดงโบราณของญี่ปุ่นที่เป็นมรดกโลก ด้านวัฒนธรรมจากการขึ้นทะเบียนของสหประชาชาติ

พ่อแม่ลูกญี่ปุ่นชาติเดียว?

ผู้สนใจหนังสือวิชาการของคณาจารย์และนิสิตบัณฑิตศึกษา
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรดติดต่อ

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-4888 โทรสาร 0-2218-4888

หรือ

ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-7000 โทรสาร 0-2256-4441

ศาสตราจารย์ ดร.สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย จามรสุนิยา

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลำดับที่ 168

พ่อแม่ลูกญี่ปุ่นชาติเดียว?

ศาสตราจารย์ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย จามรสूरिया

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาล และ วินัย จามรสุริยา

พ่อแม่ลูกญี่ปุ่นชาติเดียว?

กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

80 หน้า

ISBN: 978-616-407-212-1

จัดพิมพ์โดย	โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองคณบดี	รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณี ชีวินศิริวัฒน์ โทร. (02) 218 – 4888

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม กันยายน พ.ศ. 2560

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนิยม

หนังสือ “พ่อแม่ลูกญี่ปุ่นชาติเดียว?” เป็นเพชรน้ำเอกที่เจียระไนมาจากเพชรน้ำงาม คือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง “คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกในบทธศครโน” อันเป็น งานวิจัยที่ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เขียนทั้งสองท่าน ได้นำรายงานการวิจัย ที่ทำขึ้นสำหรับนักวิชาการ มาปรับใหม่ให้เหมาะสมสำหรับผู้สนใจ ทั่วไป นับว่าจะเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมและประเทศชาติ ดิฉันคิดว่าหนังสือ เล่มนี้น่าจะได้สร้างแรงบันดาลใจให้นักวิชาการท่านอื่น ๆ นอกจากจะให้ประโยชน์แก่ ผู้อ่านทั่วไปอีกแล้วด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหเรืองเดช

หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิงหาคม 2560

คำนำ

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปใช้ศึกษาความคิด ความเชื่อ เรื่องความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก และการแสดงความกตัญญูของชาวญี่ปุ่นสมัยโบราณ ทั้งนี้ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ภาษาญี่ปุ่นหรือวรรณคดีญี่ปุ่น สารสำคัญของหนังสือประกอบด้วย 4 บท ได้แก่ บทนำ คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูก พ่อแม่ลูกหนึ่งชาติ และความกตัญญูและผลตอบแทนในวรรณคดีญี่ปุ่น โดยแต่ละบทประกอบด้วยเนื้อหาประจำบท และสรุป

นอกจากนี้ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จากงานวิจัยของผู้เขียน เรื่องคำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกในบทละครโน ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้อ่านที่เป็นนักวิจัย นักวิชาการจึงน่าจะได้รับประโยชน์ในอีกแง่หนึ่งด้วย โดยสามารถศึกษารายละเอียดอื่น ๆ เพิ่มเติมจากรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ผู้เขียนได้มอบให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

คณะผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ตามสมควร และเราทั้งสองยินดีรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ศาสตราจารย์ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล

อาจารย์ ดร.วินัย จามรสุริยา

พฤศจิกายน 2559

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้เขียนขอขอบคุณบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทยจำกัด ผู้ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยเรื่อง คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกในบทละครโน

ขอขอบคุณคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการพิมพ์

ขอขอบคุณอาจารย์พรทิพย์ วาคาบายาชิ ที่มอบภาพประกอบให้

และขอขอบคุณครอบครัวผู้เขียนสำหรับกำลังใจและความอดทนที่มีให้

ศาสตราจารย์ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล

อาจารย์ ดร.วินัย จามรสूरिया

พฤศจิกายน 2559

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

ละครโน้ตศิลปะล้ำค่าของญี่ปุ่น	2
ความสำคัญของบทละครโน้ตประเภทพ่อแม่ลูก	3
ความสำคัญของการศึกษาคำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูก	4
ความขาดแคลนงานวิจัย	5
คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกกับข้อความอธิบายเพิ่มเติมในบทละครโน้ต	6
สรุป	10
ข้อตกลงเบื้องต้น	11

บทที่ 2 คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูก

คำกล่าวที่เป็นสุภาษิต	13
คำกล่าวที่เป็นภาษาจีนโบราณ	17
คำกล่าวที่เป็นภาษาญี่ปุ่นโบราณ	20
ความสัมพันธ์ระหว่างคำกล่าว 3 ประเภท	23
สรุป	25

บทที่ 3 พ่อแม่ลูกหนึ่งชาติ

สุภาษิตพ่อแม่ลูกหนึ่งชาติ	27
บทบาทของสุภาษิตต่อการปลูกฝังความคิดความเชื่อ	30
ข้อความอื่นที่สื่อถึงเรื่องพ่อแม่ลูกหนึ่งชาติ	32
การประท้วงและการโต้กลับความเชื่อเรื่องพ่อแม่ลูกหนึ่งชาติ	40
สรุป	45

บทที่ 4 ความมกัตถุญและผลตอบแทนในวรรณคดีญี่ปุ่น

ความมกัตถุญในวรรณคดีญี่ปุ่น	47
ผลตอบแทนของความมกัตถุญ	58
การปลูกฝังเรื่องความมกัตถุญ	61

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	69

บทที่ 1

บทนำ

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จากงานวิจัยเรื่อง “คำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกในบทละครโน” ซึ่งเป็นผลงานวิจัยร่วมของผู้เขียน งานวิจัยนี้ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ประจำปี พ.ศ.2556 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งานวิจัยดังกล่าวศึกษาคำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูก 3 ประเภท ได้แก่

1. คำกล่าวที่ใกล้เคียงหรือเหมือนกับสุภาชิตหรือโคโตะวะสะ 詞室[kotowaza] (จากนี้ไปเรียกว่า คำกล่าวที่เป็นสุภาชิต)

2. คำกล่าวที่อ้างอิงข้อความจากวรรณกรรมที่เป็นงานเขียนด้วยภาษาจีนโบราณ หรือมาจากวรรณกรรมของญี่ปุ่นที่จัดเป็นงานประเภทที่ลักษณะการใช้ภาษาได้รับอิทธิพลจากงานเขียนที่ใช้ภาษาจีนโบราณ หรือที่เรียกว่าคัมบุ 漢文[kanbun] (จากนี้ไปเรียกว่า คำกล่าวที่เป็นภาษาจีนโบราณ)

3. คำกล่าวที่อ้างอิงข้อความจากวรรณกรรมที่เป็นงานเขียนด้วยภาษาญี่ปุ่นโบราณ หรือที่เรียกว่าวะบุ 和文[wabun] (จากนี้ไปเรียกว่า คำกล่าวที่เป็นภาษาญี่ปุ่นโบราณ)

บทละครโนที่ศึกษาในงานวิจัยดังกล่าว เป็นเรื่องที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก โดยรวมบทละครทั้งประเภทที่อยู่และไม่อยู่ในรายการแสดงปัจจุบัน ทั้งเรื่องที่แต่งในสมัยมุโระมะชิ 室町[Muromachi](ค.ศ.1336-1573) หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 14-16 และสมัยต่อมา

บทนี้ประกอบด้วย 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ ละครโน: ศิลปะล้ำค่าของญี่ปุ่น ความสำคัญของบทละครโนประเภทพ่อแม่ลูก ความสำคัญของการศึกษาคำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูก

ความขาดแคลนงานวิจัย และคำกล่าวเกี่ยวกับพ่อแม่ลูกกับข้อความอธิบายเพิ่มเติมในบทละครโน

ละครโน : ศิลปะล้ำค่าของญี่ปุ่น

ละครโน 能[No] เป็นศิลปะการแสดงโบราณของประเทศญี่ปุ่น รูปแบบการแสดงในปัจจุบันได้รับการสืบทอดต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยมูโรมะชิหรือราว 600 ปี สหประชาชาติได้ขึ้นทะเบียนละครโนเป็นมรดกโลกด้านวัฒนธรรม และชื่อของบิดาแห่งละครโนคือเสอะมิ 世阿弥[Zeami] (ค.ศ. 1363?-1443?) ได้รับการนำไปตั้งเป็นชื่อของหลุมบนดาวอังคาร หลุมหนึ่งจากจำนวน 135 หลุม ซึ่งตั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่ศิลปินระดับโลก องค์ประกอบสำคัญของการแสดงมี 4 ประการ ได้แก่ การขับร้อง การร่ายรำ การบรรเลงดนตรี และการแสดงเรื่องราว โดยเน้นการขับร้องและร่ายรำของตัวละครเอกตามจังหวะการบรรเลงดนตรี เครื่องดนตรีมี 4 ชิ้น ได้แก่ กลองทะอิโกะ 太鼓[taiko] กลองโอทซุซุมิ 大鼓[ootsuzumi] กลองโคะทซุซุมิ 小鼓[kotsuzumi] และขลุ่ยฟูเอะ 笛[fue] การแสดงของบางเรื่องไม่ใช้กลองทะอิโกะ

ตัวละครเอกส่วนมากสวมหน้ากาก นักแสดงเป็นชายล้วน ยกเว้นนักแสดงสมัครเล่นบางรายอาจเป็นผู้หญิง กรณีนักแสดงละครโนรับบทเป็นผู้หญิง นักแสดงจะสวมวิกและสวมเครื่องแต่งกายเป็นหญิง แต่ขับร้องด้วยเสียงทุ้มต่ำ ไม่ัดเสียงให้เล็กแหลมเหมือนเสียงของผู้หญิง อุปกรณ์สำหรับประกอบการแสดงบนเวทีมีน้อยมากหรือไม่มีเลย การแสดงละครโนในยุคของเสอะมิ นิยมแสดงบริเวณลานโล่งของวัดหรือศาลเจ้า แต่ปัจจุบันแสดงบนเวทีละครโนซึ่งมีลักษณะเฉพาะหลายประการ เช่น พื้นเวทียกสูงขึ้นจากระดับพื้นปกติ และ